Broj 10 Poštanski tekući račun. (Conto corrente colla posta.) U Trstu, 6. marta 1924. Pojedini broj 20 cent. God. II.

„Istarska Riječ"
izlazi svakog četvrtka uveče. Svakog drugog četvrtka donaša ilustrani prilog „Mladi Istranin". Pretplata za inozemstvo iznosa 15·— lira na godinu, a za inozemstvo 25·— lira. Uredništvo i uprava lista: Trst (Trieste) - Via S. Francesco d'Assisi 20 I, Telefon: 11-57

ISTARSKA RIJEČ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku istarskog naroda.

Oglasi stoje 4 lira
za svaki centimetar visine u širini jednoga stupca. Za višekratno uvrštenje daje se znatan popust prema pogodbi. Plaća se i utužuje u Trstu. Dopisi se šalju uredništvu, a novac upravi. Nefrankirana se pisma ne primaju, a rukopisi se ne vraćaju ni u kojem slučaju.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari". — Narodna poslovica.

Tko nema prava, da se tuži?...

Nas, koji smo ostali na ovom našem rodjenom kamenu, čeka veliki posao. Ali to neka nas ne plaši. Ni u prvasnje vrijeme nisu nam u usta padali pečeni pilići; trebalo je i onda da se radi, da se slaže zrno do zrna, kamen do kamena. Istina, u ono doba bilo nas je više, i prilike su bile drukčije, pa se moglo i više da uradi. Ali to ne znači, da — ako mi sada ne možemo sve učiniti — moramo sve da napustamo. Bože sačuvaj!

Ako je i teško, ipak svak voli živjeti. Bolja je i najteža rana, nego li mrtva glava. Tako govori pojedinac čovjek, a tako mora da govori i cijeli narod: i za njega mora da vrijedi ona: da je bolje biti ranjenu negoli ubijenu. Nama je svima Bog usadio u srce želju za životom, a naša je dužnost, da toj želji udovoljimo nesamo kao pojedinci, već i kao narod.

Napredovati moramo. Ići moramo naprijed, što brzim korakom, da nas drugi ne preteku i ne zgaze. Teško nama, ako se zapustimo. Teško nama ako mi i za čas prignemo glavu kao jagnje, što ga vode na zaklanje! Hoćemo li, da nas svijet poštuje, treba naprotiv da držimo glave visoko, ne iz oholosti, već iz čistoga narodnoga ponosa.

Mi imamo čime da se ponosimo, jer smo Slaveni. To je slavno ime, naša mila zastava — nju treba da držimo čvrsto i visoko. U tom znaku mi ćemo pobjediti!...

Nije dosta reći: ja sam Hrvat, ja sam Slovenac, ja sam Jugoslven. Treba i raditi; treba to, što mi u sebi osjećamo, da potvrdimo i činom, vanjskim znakom.

Raditi treba! Ako je naš rad na oko malen, ništa zato: iako je kratak dan, duga je godina, a stara je riječ, da crv i tvrdo drvo vrti.

Kad su nam Italijani prije četiri pet godina palili i unistavali sve, što smo mi teškom mukom sagradili, naši su bolji ljudi odmah rekli: — Ništa zato! Počet ćemo iznova!

I počelo se. A danas se i nastavlja i nastavit će se. Kako? Mi to ne znamo, ali prestati se ne će. U tome je dužnost naša. Naša sveta dužnost. Ne prestati, ne sustati, već uvijek naprijed!

Kad bismo mi tu svoju dužnost propustili za godinu, ili mâ i za jedan sam mjesec dana, tko zna, koliko bismo time stete nanijeli našoj narodnoj stvari u budućim danima? Propustimo li nešto ili radi straha ili radi malodušnosti ili radi nemara, može se desiti, da ono, što smo propustili u jednom mjesecu — ne će se moći popraviti ili nadoknaditi u buduće ni u deset ni u dvadeset godina. Izgubimo li u ovoj našoj borbi na prilika jedan pravi momenat, taj se momenat ne će nikada više da vrati, kao ni voda, što ide niz rijeku.

Takav je jedan momenat i ovo vrijeme, što ga sada proživljujemo. Izbori su na vratima. Neki naši rodoljubi pripravni su primiti na sebe tezak krst zastupnika bespravnih, ali je od potrebe, da im taj krst mi sami položimo na njihova ramena.

Kako?

Time, što ćemo šestoga aprila poći svaki u svoje biralište i onđje dati svoj glas njima — našim kandidatima.

Na nama je, da tu svoju dužnost što zdušnije izvršimo. Svaki pravi Slaven osjeća u sebi glas, koji mu veli: **Moraš ići!...** Tko se tome glasu ogluši ili hoće da ga u sebi uguši, taj nije naš čovjek i on nema prava da se ni na što tuži. A nema prava ni da traži zaštite ni od koga. Takav je čovjek — šeprtlja — on je sâm sebe otkinuo od našega narodnoga stabla, i nikakva šteta, ako ga bilo čija stopa nemilosrdno zgazi.

Još samo 10 dana

imaju vremena posujilnice i ostala gospodarska društva, kojima nisu bile izmijenjene krune uložene u zavodima preko granice, da predlože molbu na «Delegazione del Tesoro» u Trstu radi skore izmjene kruna. Kako smo već tri puta javili, a danas ponavljamo, molbi treba priložiti bilancu (zaključenu 31. decembra 1923.) i izvadak tekućeg računa zavoda, dužnika posujilnice ili gospodarskog društva. Taj izvadak mora da sadržava sve promjene računa od 3. novembra 1918. do 31. decembra 1923. Posujilnice, požurite se s molbama! Zapamtite: 15. marta 1924. ističe rok za ulaganje molbi!

Naš glas pred izborima

Od zadnjih državnih izbora prošlo je skoro tri godine, ali su zato oni dani izborne borbe duboko i neizbrisivo zapisani u dušama našeg naroda. Nečuvenim nasiljima, koja su se — sa strane odgovornih i neodgovornih pojedinaca, sa strane svih mogućih stranaka, blokova i grupa — vršila nad golorukim jugoslovenskim življem treba tek tražiti primjera u historiji. Nebrojeni udarci, koji su padali na naše nezaštićeno pleme, lišili su ga i najprimitivnijih prava čovjeka. Akoprem i osakaćeno, izašlo je ono iz svoje herojske borbe još čvršće i čeličnije, te je, ne iznevjerivši se prahu svojih otaca, spasilo svoju narodnu čast. — Sve izgubismo, sve nam oduzeše, ali ljubavi naše za ovu dragu zemlju, koja nas je odgojila, ne mogoše istrgati iz naših srdaca.

Izgleda ipak, da smo najgore preživjeli. Sve kaže, da se nalazimo pri koncu svoje trnovite staze. Italijansko-jugoslovenskim sporazumom kano da i za nas počinje nova doba borbe za očuvanje svojih pravica. Izdržali smo najjače juriše i napade, pa zato i možemo iza spomenutog sporazuma smjelo i bodro gledati u buduće dane, jer su samim sporazumom priznali naš opstanak upravo oni, koji su nam ga do tog časa na sva usta i u svakoj prigodi odricali. Naši novi gospodari treba da stoga potpuno revidiraju svoje stanovište prema našoj manjini, a u interesu je takodjer njih samih, da promijene svoj odnošaj u postupanju s nama.

Eto nas u predvečerju državnih izbora! Pruža im se prava i najzgodnija prilika, da pokažu svoju dobru volju. Kako smo već spomenuli, glasa se, da je i sâm vodja današnje vladajuće stranke za to, da se kandidatske liste narodnih manjina ne smatraju strogo opozicijonalne i protudržavne. — Hoće li se to potvrditi i da li će dosljedno tome uslijediti i promjena u ravnanju sa našim pučanstvom, to je opet drugo pitanje, a pokazat će to najbliži dani.

No mi očekujemo svakako, da se već pred izborima raspriši ono ozračje, koje je do dandanas zaraženo mržnjom i omalovažavanjem svega, što je naše. Mjerodavni činitelji neka već sada započnu da krote zagrižene elemente, koji u svojem opijanjenom nacijonalizmu zlostavljaju naše pučanstvo, čime rade otvoreno protiv ugleda vlastitog naroda i protiv koristi svoje države. Hoće li već jednom da prestanu izazovni napadaji na naše ljude, ne će li se i dalje blatiti naše jugoslovensko ime?! Želimo, da već jedamput nestane izraza «propaganda, agitacija, protudržavni čini, propagandista jugoslavo»; neka se već jednom svrši sa lažnim inkriminacijama protiv našeg naroda, koji ne traži ništa drugo, nego da se ga pusti živjeti na način, dostojni kulturnog čovjeka.

Ne dijeli nas od izbora nego mjesec dana. Toga će dana naš narod poći listom na izbore, da izvrši svoju najsvetiju državljansku dužnost, da dade svoj glas pravim svojim predstavnicima i time pred čitavim svijetom afirmirati svoj opstanak. Očekujemo napokon od onih, koji vedre i oblače, da omoguće našem narodu, da slobodno izabere svoje istinite i zakonite zastupnike, jer će to biti najbolja garancija za ostvarenje netom sklopljenog sporazuma na korist obiju susjednih država i naroda.

A Ti naš patnički narode, koji si nepobjediv u borbi za svoja prava, otidji 6. aprila na biralište vedra čela, ponosite i uspravne glave! Ta mi smo grana onog naroda, s kojim je naša država u prijateljstvu, pa ne će zato mitko od naših sudržavljana druge narodnosti imati opraza, da nam predbaci, zašto da glasujemo za svoju jugoslovensku listu!

Što treba da znadu naši birači?

Što ti je činiti, ako nisi dobio izbornu legitimaciju?

Do 24. februara t. g. imali su svi općinski uredi dostaviti svim biračima izborne legitimacije, ali ipak ih nisu svi dobili. Radi toga će morati ići sami birači u općinske ureda, gdje su upisani u izbornom imeniku, i zatražiti, da im se izruče izborne legitimacije. Bez tih legitimacija ne može nitko da bira. Molimo naše birače, da ih što prije priskrbe. Akoprem imaju zato vremena mjesec dana, to ipak nije uputno, da čekaju zadnji dan.

Što treba da čine oni, koji izgube izbornu legitimaciju?

Tko izgubi, rastrga ili pokvari izbornu legitimaciju, ima pravo do druge legitimacije (duplikata). Tu se legitimaciju, koja je tiskana na zelenom papiru i koja nosi primjedbu „Duplikat", može osobno dobiti u općinskom uredu od 1. aprila dalje do dana izbora (a i onaj dan).

Što pak onda, ako birač nije poznat u općinskom uredu?

Birač, koji nije poznat u općinskom uredu mora biti opskrbljen kakvom legitimacijom sa fotografijom, s kojom može da dokaže svoju identitetu (na pr. pašoš ili oružni list).

Gdje treba da glasuje svaki izbornik?

Svaki izbornik ili birač može da glasuje samo u onoj izbornoj sekciji, a kojoj je upisan. Iznimku čine samo članovi izbornog ureda, koji glasuju u onoj sekciji, u kojoj obavljaju onaj dan službu.

Kada se ustanovljuju izborni ured?

Izborni se ured (komisija) ustanovi u subotu u (u 16 sati) prije izbora. U slučaju da nisu tom prigodom prisutni svi skrutinatori, onda odredi predsjednik, da ih zamjene najstariji i najmladji između birača, koji znadu čitati i pisati.

Da li imaju pravo glasa vojnici i članovi nacijonalne milicije?

Vojnici i pripadnici vojničko-organizovanih četa do maršala nemaju prava glasa sve dotle, dok se nalaze pod oružjem. Iznimka važi samo za maršale, koji imaju izborno pravo. No i jedni i drugi moraju da dokažu, da su svršili službu. Članovi nacijonalne milicije moraju pak dokazati, da su svršili službu barem prije četvrtka pred izborima.

(Nastavak u subotnom broju).

Lipova grančica i runolist

Naš izborni znak

Na temelju sporazuma, utanačenog između našeg političkog vodstva i tirolskog Njemačkog saveza, zajednički izborni znak naše slavenske liste i liste tirolskih Nijemaca bit će sastavljen iz lipove grančice (našeg izbornog znaka iz g. 1921.) i runolista (njemačkog izbornog znaka iz g. 1921.), kako se to jasno razabire iz gornje slike. Svaki birač treba da dobro pomotri naš izborni znak, e da ga kasnije, na dan izbora, odmah prepozna medju ostalim znakovima. Na lijevoj i desnoj strani glasovnice, koju će dobiti birač od izborne komisije, bit će naslikani znakovi svih lista. Radi toga je neophodno potrebno, da birač odmah prepozna naš izborni znak, jer u protivnom slučaju ne će znati glasovati. Glasuje se na taj način, da se sa običnom crnom olovkom precrta znak, koji pokazuje gornja slika. Sve druge znakove treba ostaviti posvema nedotaknute.

RADOSNA VIJEST ZA NAŠE ČITATELJE.

Ove sedmice počinje «Istarska Riječ» da izlazi dva puta na tjedan: u četvrtak i subotu. Svakog četvrtka izlazit će kao i dosada na četiri stranice, a u subotu na dvije. Pretplata ostat će za sada nepromijenjena.

Naši narodni kandidati

Kako smo već zadnji put javili, došlo je do sporazuma izmedju našeg i goričkog političkog društva «Edinost» glede kandidatske liste i zajedničkog nastupa kod izbora. Za naše narodne kandidate proglašena su ova gospoda:

1. DR. JOSIP WILFAN
predsjednik političkog društva «Edinost» za Julsku Krajinu u Trstu, bivši narodni poslanik i odvjetnik.

2. DR. ENGELBERT BESEDNJAK
predsjednik goričkog političkog društva i urednik «Goriške Straže» u Gorici.

3. DR. ULIKSE STANGER
bivši narodni poslanik i odvjetnik u Opatiji.

4. DR. STOJAN BRAJŠA
odvjetnik u Gorici.

5. ANTUN PODGORNIK
agrarni inžinir u Gorici.

6. DR. JOSIP BITEŽNIK
tajnik goričkog političkog društva u Gorici.

Razvoj parlamentarizma u Italiji

Italijanski parlamentarizam je plod prvih revolucijonarnih gibanja «risorgimenta». Prvi ustav proglašen je u Italiji 14. marta 1848. za tadašnju kraljevinu Sardiniju. Kralj Karlo, naime, morao je da pod pritiskom nacijonalista razriješi ustavu protivnu vladu, te je malo mjeseci poslije toga proglasio ustav, koji je i danas temelj italijanskog državnog života. Trinaest dana poslije proglašenja ustava bio je proglašen prvi izborni zakon, po kojemu su se dne 27. marta 1848. vodili prvi izbori. Na tim izborima izabrani parlamenat zvao se je «subalpinski parlamenat», te je zborovao u Torinu. Izbori su bili vrlo skučeni. Biralo se po sistemu izbornih kotara sa jednim mandatom, a čitava kraljevina bila je podijeljena u 204 kotara. Izborno pravo imali su samo veliki posjednici, visoki državni i privatni funkcijonari, osobe sa akademskim naslovima itd. Prema tome bilo je izbornika vrlo malo, tako da su neki poslanici bivali izabrani sa upravo neznatnim brojem glasova. Garibaldi je bio na pr. na izborima 1. oktobra 1848. izabran u okrugu Cicagna sa — 18 glasova, grof di S. Martino 22. jula 1849. u okrugu Torriglia sa samo 6 glasova, a na slijedećim izborima sa 13.

Kad su se g. 1860. kraljevini Sardiniji priključile južno-italijanske pokrajine, broj poslanika povisio se od 204 na 387, i 17. decembra te godine parlamenat je primio novi izborni zakon, koji je ponešto proširio izborno pravo, davši ga poreznicima koji su plaćali do 40 lira. Time je pravo veći dio pučanstva ostao i dalje bez izbornog prava. Kad su se Sardiniji priključile srednjoitalijanske pokrajine, broj poslanika narasao na 443; kad se je priključila Venecija skočio je na 439 a poslije zauzeća Rima dosegao je 508.

Godine 1880. započeo je pokret za opće i jednako pravo glasa, ali odnosni predlog nije prošao. Ipak je 15. juna 1881. proširenо pravo glasa, ali samo na pismene državljane muskoga spola. Slijedeće godine uvela se je znatna promjena. Primljen je naime zakon, koji je ukinuo izborne kotare, a uveo glasovanje po listama. Drzava se je razdijelila u 135 izbornih okruga sa 3 do najviše 5 mandata. Okruga sa 5 mandata bilo je ukupno 35. U okruzima sa 3 do 4 mandata i izborne su liste sadržavale toliko kandidata, dok su u okruzima sa 5 mandata sadržavale liste samo 4 kandidata, tako da je jedan mandat uvijek u tim kotarima ostajao manjini. Novi se je izborni sistem kratko vrijeme održao i proživio je samo tri zakonodavne periode. Dne 5. maja 1892. opet je naime uspostavljen jednomandatski izborni sistem po kotarima.

Opće i jednako pravo glasa uvedeno je u Italiji tek g. 1912. Tom prilikom je broj izbornika skočio na 8½ milijuna, dok ih je na pr. god. 1893. bilo samo 3 milijuna. Na zadnjim izborima 1921. bilo je 13 milijuna izbornika.

Godine 1919. uveden je novi proporcijonalni izborni sistem. Na prvim izborima po tom novom zakonu god. 1919. bili su odredjeni izborni okruzi sa najviše pet man-

data. Već se je pak na slijedećim izborima 1921. opseg okružja znatno proširio, jer je odlučeno da svak izborni okrug bira najmanje 10 poslanika. Najveći okrug je birao 28 poslanika. Za nove pokrajine, koje su nadošle ratom, vrijedile su posebne odredbe. Ukupno s njihovim mandatima broj poslanika povisio se je na 535, a sada, kad je nadošla i Rijeka sa jednim poslanikom, bit će ih ukupno 536.

Sadašnji izborni zakon, po kom će se provesti skori izbori, odobren je u Parlamentu 21. jula prošle godine. On uvadja izborni sistem većine, te listi, koja u čitavoj državi dobije najmanje 25% predanih glasova i relativnu većinu nad svim ostalim listama, odredjuje dvije trećine svih mandata, dakle 356. A onu ostalu trećinu t. j. 179 mandata dijele sve stranke proporcijonalno prema broju glasova, što su ih dobile u pojedinom okrugu. Izborno pravo je opće, jednako i tajno. Imaju ga svi državljani, koji su navršili 21 godinu ili će je navršiti do 31. maja one godine, u kojoj se vrše izbori, a nije im kakvim posebnim razlogom bilo oduzeto.

DOPISI

IZ RIJEKE.

Šiora Paulina. - Ki ga bù, ga bù. - Bankina. Kapelica Sv. Ivana. - Gajba.

Nakon raznih natezacija, makinacija, manifestacija i demonstracija došla je evo i ratifikacija, Riječka je slobodna država definitivno pokopana.

Sjutradan iza ratifikacije sreo sam se na **Staru** sa šiorom Paulinom. Izgledala je, sirotica, kao da ima žutenicu. Pozdravila me, ali ne više hrvatski kao onomadne. — La ga visto, Rokac, quel figurotto de Passić! Meritarebbe ćaparlo per i cavei e buttarlo in mar. Povero nostro stato indipendeccente!...

— Mortus est et non plus buligaribus! odgovorio sam joj ja latinski — i tako smo se nekako rastali.

Ova moja Rijeka dala je mnogima nekako u glavu. Danas me je zaustavila jedna naša Bodulka iz Dobrinja i rekla mi je:

Gospodin Rokac, ča će bit odi crikve od Kapucini? Mi smo za onu novu crikvu dali puno beči, a sada oni — al neka nam vrnu naši beči, ale neka va onu crikvu pošalju naše **frotre.**

Ja sam joj odgovorio: Niti ćete vi dobit natrag vaši **beči,** niti će u onu crikvu doći vaši **frotri. Ki ga bù ga bù!**

Najinteresantnije je na bankini. Ta bankina vam počinje tamo negdje, gdje se nalazi top, što nam najavljuje podne. To vam je jedna ravnica strašno velika. S nje se može lijepo vidjeti, koliko je na gradskom tornju ura, a seže dalje od Peškarije. Ta je velika ravnica pripala Jugoslaviji, ujedno s Lukom Baroš, koja se sada zove sušačka luka, dok se jedan mul zove Karagjorgjevo pristanište, drugi Pristanište Erazma Barčića, riječkog patricija i mojega prijatelja a treći Pristanište Frana Supila, takodjer moga pokojnoga dobroga prijatelja. Tko bi to prije deset godina bio rekao madžarskomu ministru Tiszi!... Luka, pa Delta, Fiumera i ona Ravnica — Bankina sve je to puno svakojakih mostova, magazina, baraka itd. Oko te bankine sakuplja se narod u masama. Što ih se čuje, mili moj Bože! Jedan moj stari znanac, Riječanin, Danuncijanac, rekao mi je grizući papar: — Já!... Bel akordo! Proprio bel — aj si, po Boga! Tatalovići su dobili Reku prez Rečân — a nasi su dobili Recane prez Reki! Pi! — mondo can!

Jedan me drugi zaustavi pa će mi:

Ste culi, Rokac, da ćemo zajedno z Vološćaki, z Lovranci i z onemi odi Fajstrica bit skupa jedna provincija, ka da će se zvat provincia di Karnaro? Ako je tako, mi već ne ćemo bit Fiumanci nego Karnarini, Kanarini tako nekako. Ostrega, ki mis mas de diavolo!

Uto je došla i Ninetta, sva napinčurana, kako da ide na pir. Neko je pripovijedao, da će Jugosloveni svuda okolo Bankine dignuti zid. Ninetta upita:

— A će bit jako visok ta zid?

— Govore, da okole dva metra.

— Skoda!...

A zac?

Zac se ne će moć skroze civetat...

Onda smo pošli malo od crkvice svetoga Ivana. Ta kapelica je upravo na granici. Koliko se ja sjećam, držalo se je uvijek, da je ta kapelica hrvatska, no sada govore, da Depoli ima vreću dokaza, kojima će da dokaže, da je ta kapelica — riječka. Dok ovo pišem, još se nisu u tome složili, a budući da je kapelica sagradjena tačno na granici, to je, barem za sada, polovica pripada Rijeci, a druga polovica Jugoslaviji. Ljudi razbijaju sebi glavu, što će biti, ako ne budu mogli da se slože. Ima ih, koji vele, da bi se to moralo prepustiti Ligi naroda, da ona odluči, ali vjerojatno je, da će se crkvica rastaviti plotom u dva dijela, od kojih bi jedan pripao Jugoslaviji, a drugi Rijeci. To bi se dalo izvesti sasvim lako. Od jedne bi se napravile dvije kapelice, no ali što bi se dogodilo sa Svecem? Svetac stoji sasvim na granici: malo ga je na jednoj, a malo na drugoj strani: kako da se to uredi? Salamune, sine Davidov, dodji ti i presudi!...

Ninetta i ja došli smo do mjesta, koje je ogradjeno mrežom od žice.

Digo, Rokac, ca vam se ne pari, da smo kako va jednoj kapunere?

Ne, Ninetta, mi nismo va kapunere, već va jednoj lipoj, holokasnoj gajbice, ka je učinjena samo za Kanarine, kakovi smo mi. I ja, kao pravi Karnarin, — Serinus kanarius, kako se to latinski kaže — počeo sam da onako po kanarinski versajem: — čin-čin-čin-čičičičiči — fijuli fijuli fijuli... Nato je i Ninetta kao prava šeničica (perusula vulgaris) počela i ona da pjeva: cici bè! cici bè!... Malo se zatim smrklo; ja i Ninetta vratismo se u našu karnarinsku rezidenciju Gomilu.

Šutjeli smo, ali je moje srce još uvijek pjevalo:

Kud pogledam — svud je tamno,
Za me nema svijetila
Mila moja.....

Rokac.

IZ PODGRADA

Udarac za udarcem pada na naše već ionako izmučeno i siromašno pučanstvo, pa ne bi moglo da izdrži niti onda, kada bi imalo devet grbača. Našim gospodarima nije bilo dosta, da su nam oduzeli sud, da su bacili na cestu naše činovnike i suce, trebalo je da našoj općini nanesu jošte jedna veliku i nepopravljivu štetu.

Dekretom od 24. februara o. g. naša je općina pripojena koparskom kotaru. Kakve li grozne pogriješke i smiješne dapače neshvatljive odredbe! — Ne znamo od koje li je strane dobila vlada informacije, da izvrši svoj naum, a vrlo bismo rado doznali, kojim se je razlozima utemeljio predlog, da se učini tako u nebo vapijuća pogriješka. Molim vas, za nas je Kopar na drugom kraju svijeta. Ta barem, da bi nas bili dodijelili Trstu, premda bi i to za nas bilo slabo, ali svakako bolje nego Kopru. Kako će na pr. naš čovjek iz Muna, da obavi svoje poslove u Kopru? Dok mu je Volosko takorekuć pred nosom, te bi i piešice došao u četiri sata, tu će sada morati da izgubi nekoliko dana. — Naš je narod u ovim stranama zato vrlo ogorčen. Jedino će nam moći pružiti svoju pomoć naši narodni zastupnici, koje ćemo svi birati kod ovih izbora.

Vijest, da je Podgrad spao pod Kopar, primili su sa veseljem neki ovdješnji fašistovski krugovi, čemu se mi vrlo čudimo. — Oni tumače, da će se sada italijanizacija naših krajeva moći uspješnije da vrši, jer da je vlast u Kopru više italijanska nego u Voloskom i na Rijeci! Zaista čudne li logike! Ta imate, gospodo, sukno i škare, pa bi vam moglo biti svejedno! Sada razumijemo u kojem grmu leži zec!

IZ SV. MARTINA KRAJ BUZETA

Imamo u rukama izborne iskaznice (pozive), koje su nas posjetile ne samo da idemo svi na izbore 6. aprila, nego ujedno i na nešto drugo. Pred dvije godine, naime, uoči prvih državnih izbora u novoj državi g. 1921., došli su k nama naši vrli vodje dr. Wilfan i dr. Stanger. Prvi nam je sprogovorio u našem selu, a dr. Stanger kod Sv. Duha. I danas nam zvuče u ušima njihova muška, odrješita riječ. Srce nam se topilo od miline slušajući njihove mile i drage riječi tako blizu našem razumu i srcu. Govorili su otvoreno, da smo se pobojali za njih. Ali žive još oni, živimo i mi, a živi u našem srcu neprestano slavenski oganj, koji utrnuti ne će, nit smije. Dr. Stanger i dr. Wilfan jesu naši miljenici, pa nek budu i nadalje naši poslanici. To je naša želja, pak nek je vrši Božja i naša!

Franina i Jurina

Fr.: Jurino, si videl neki dan on sneg?

Jur.: Sam — pak ča?

Fr.: A si pogledal va naš kalendarij?

Jur.: Nisam.

Fr.: Da si pogledal, biš bil videl, kako smo smo mi dva ugonili dan i uru, kada će sneg zapast.

Jur.: Ugonili smo mi do sada već puno stvari. I još ćemo. Nego — pustimo mi i sneg i kalendarij danaska na stran. Tamo dole puli naše Zanice čekaju nas naši ljudi, da njim ča povedemo od izbori. Homo oba dole. Da ljudi bolje razumeju, mi ćemo se razgovarat tako, kako da si ti Talijan, a ja Hrvat. Ti ćeš me mutit, da glasujem za njihovu stranku, a ja ću se branit, kako budem znal.

Fr.: A ča ne bi dobro bilo, da prej neg pojemo dolum, napravimo jednu malu provicu, da vidimo, kako će nam to poć?

Jur.: Storimo ja — mane i' pravo. Ala počni ti, Franino.

Fr.: Dunkve, karo Jorjacio, vi znate: do malo dan te bit balotacioni, i — mi kapite! — ne pozabite, da ste va Italije.

Jur.: Spijegajte se bolje, šior Frankacijo.

Fr.: Najprvo: atencijon! Ne poslušajte, ča vam pišu vaši šćavunski foji!

Jur.: Nego kega ću poslušat?

Fr.: Mane...

Jur.: Vas? Kako ćete, da ja vas poslušam, kada mi vi vavek govorite, da sam **porko šćavo?**

Fr.: Jorjacio, bit će vam puno bolje, ako budete držali s nami. Noi semo paroni espotiki, a znate vi, ča će to reć? To će reć, da mi znamo sve, i da moremo sve.

Jur.: Dobro, kada morete sve — dajte nam nazad sve naše hrvatske i slovenske školi, ke ste nam zaprli; pustite, da se va našeh crekvah piva onako, kako su pivali naši stari: vrnite nam nazad naši impijegati, ki te s nami govorit va našem zajike; dajte nam sve pravice, ke smo prej imeli; a ča je najglavneje — hitite dole plačila i tasi, ke nas dave.

Fr.: Ja vam još jedanput govorim: Ne pozabite, da ste va Italije!

Jur.: A vi ne pozabite, da smo i mi Slaveni ljudi, pak iako nas je ovuda manje nego vas, mi bimo sejedin morali imet jednake pravice, kako vi, zač i mi plaćamo steuri kako i vi, i naša deca gredu va kazarmi, kako i vaša. Mi kapite, šior Frankacijo?

Fr.: Spetè un poko, Jorjacijo del mio kuor! Vi ste do sada imeli vaši deputati: Wilfana i Stangera, ča ne?

Jur.: Imeli smo ih, i još ćemo ih imet, ako će Bog. A da ne budu sami, zibrat ćemo još nekoliko drugeh.

Fr.: Va ben! Stavimo, da na balotacijoneh dobijete vi sveh vašeh šest deputati. A znate, koliko ima sveh deputati va Parlamente? **535.** Sada, ako mi kenfrontamo vašeh šest deputati i one silne stotinj talijanskeh deputati, videt ćete, da su vaši deputati svi skupa kako jedno malo zrno peska va jednem velikem more. Dizeme adesso, Jorjacijo mijo, te ti vaši deputati imet toliko forci, da vam vrnu vaše školi, da vam vrnu vaš zaji[...] va crekvah, da vam vrnu vaše impij[...] gate i da hite dole sve one tasi, ke m[...] rate plaćat?

Jur.: Mi znamo, da oni ne te imet te forc[...] zac ih je malo — ale znamo i neč drug[...] Mi znamo naime, da i najmanja kaplji[...] vodi, more preskujat i najtvrji kami[...] Prej nekoliko let su va Amerike cr[...] Moroti bili držani kako blago. Bili [...] šćavi — robovi. Najprej se j' digal jeda[...] čovek i rekal, da su i crni Moroti lju[...] kao i svi drugi, i da bi zato morali i o[...] imet jednake pravice kako i drugi, b[...] ljudi. Beli ljudi su se temu od srca n[...] smeli. Za tem se je javil drugi, ki [...] jednako govoril, kako i prvi. Amerikan[...] su se jopet smeli. Nego daj danas, d[...] jutra, najzada se je našlo više ljudi, [...] su počeli zagovarat oni nebogi crni M[...] roti, neki z besedum, a neki i s pero[...] dokle se nisu najzada storile dve stran[...] jedna za crni Moroti, a druga [...] njim. I beseda na besedu, dokle ni n[...] zada prišlo do gveri. Ta vojska durala [...] puna tri leta, a svršila se je tako, [...] su crni Moroti postali slobodni, to [...] reć, više nisu bili robovi, šćavi, ka[...] su bili prej.

Fr.: Ča vi, Jorjacijo, va istinu mislite, [...] te se Talijani sporadi vas razdelit [...] dve stranki, i da te se sporadi vas pot[...] kako su se ono prej šezdeset let Ame[...] kanci potukli mej sobum? Povero mo[...] do, kome ti že tondo!

Jur.: Ja ne znam, te se potuć ale ne [...] ale znam to, da on, ki muči ima vav[...] krivo. I kad bi naši ljudi vavek muča[...] to će reć, kada ne bi imeli nigdere [...] jednega, ki bi mesto njih rekal ka[...] tade ku besedu, bilo bi, kako da ih v[...] ni na ovem svete, a vi šior Frankac[...] morate znat, da kega ni, ta ne ji.

Fr.: Ma mi smo sada prijateli s Jugos[...] veni.

Jur.: Zato bi lepo i pravedno bilo, da s[...] svagdere skupa, pak i va parlamente.

Fr.: Dunke, vi ne ćete votat za naš fašij[...]

Jur.: Vaš fašijo debit će vavek oneh sv[...] jeh 356 deputati i prez naše pomo[...] Nam pustite oneh našeh šest, pak će[...] bit amici kome prima.

Fr.: Čuj, Jurino, kada tamo dole puli na[...] Zani zvršimo ov' naš razgovor, ću ti [...] moć reć — porko šćavo!

Jur.: Ne, zač smo alejati, a naši dole [...] mogli pomislet, da mi to zaspravlje [...] voriš, pak bi ti još mogli zasvetit kak[...] vritnjak.

Fr.: Viš, zlodeja! Na to nisam ni pomisl[...]

IZ BUZEŠTINE.

I mi ovuda rado i lakoumno kodagod [...] siječemo drvo, svakovrsno, šumsko i pito[...] ali ne pomislimo, da treba drveće (sta[...] saditi i gojiti, da nam polja i šume ne og[...] Buzeština ima nažalost mnogo gole krši, g[...] trava slabo može da raste. Kamo sreće, [...] su naše goljeti, gdje samo vidiš golo kame[...] zasumljene! Bila bi naša Buzeština kudika[...] milovidnija, ljepša, a za nas od velike kor[...] U predratno doba moramo priznati, mn[...] se pazilo da bi se sadili bo... [...] pak tako da[...] na mnogo mjesta opažamo borove šum[...] Imamo to zahvaliti ponajveć našem biv[...] šumaru g. Jakovu Praščiću, koji je imao za[...] uma, znanja, srca i razumijevanja. Da ga [...] našnje oblasti nisu jednostavno bacile [...] cestu bez mirovine, on bi bio za svoj r[...] kraj još mnogo dobra učinio ošumljujući g[...] brijegove i neplodna zemljišta. Danas [...] vlasti, pa i naš novi šumar, kao da sadje[...] borova smetaju s uma. Ovo nas boli. [...] bit će tomu ponajveć krivo nesposobnos[...] nemar. Naša je želja, da se nastavi što m[...] ljivije i opsežnije s pošumljivanjem naše [...] menite zemlje u našu i opću korist.

IZ STRPEDA KOD BUZETA

Mi smo poznati kao dobri ljudi. Oduvi[...] smo bili takovi, te smo želili da živimo sa[...] i da pustimo druge živjeti. Ovakovi smo [...] Slaveni ovuda, a takova su naša sjeve[...] braća u Rusiji, medju kojima smo mi ne[...] živjeli par godina u ratno doba. Nego m[...] prijatelji u Buzetu nisu takovi, a bili s[...]

P O D L I S T A K

M. D. VLAH:

Pepelnica (Čista srijeda)

Ovaj orijaški kolos, ovaj silni svjetski darmar neumoljivo se vrti, rušeći i lomeći sve što vidja i susretuje bez ikakvog obzira, bez one takozvane finoće i ugladjenosti, koju poznavaju ljudska bića, jadni smrtnici.

Sve se giblje i miče, sve je u žurbi i hitnji, svuda život u potpunoj snazi, u nabujaloj borbi radi opstanka, radi samoodržanja.

Krutost i trdoća života ne pozna jednoličnosti, ne zna za stanku, za zastoj. Gluhu noć nadomješta svijetli dan, a iza pira i veselja slijede katkada čemer i turobnost života. U tom vječitom miješanju i procesu eto konca i kraja mesopustu i živahnim pokladama.

Svršene su orgije, gužve i galame. Bećarenje i lolanje, plesanje sa raznim šimijadama, »foxtrotima« i »tangima« stupaju — ili bi bar morali da stupe — u pozadinu. Skida se krabulja, nektaru odzvanja, a u tom silnom meležu, u teškoj tjelesnoj zaboravi i raspojasanosti pomalja se drugi, čisto obratni veliki ali tihi dan — dan sveopćeg čišćenja, sveopće poniznosti i pokore: Pepelnica ili Čista srijeda.

Velike mase svijeta miču se po tihoj crkvi i sa molitvom približavaju se k oltaru božjemu, da dobiju i poprime od svog duhovnog pastira pravi blagoslov u vječnom pepelu. Iz toga svetog čina proizlazi i ime svetkovine: Pepelnica, a uz ovo narod je naš zove još imenom: Čista srijeda, što uostalom ima svoje pravilno i tradicijonalno značenje.

Blagoslovljeni se pepeo sipa i širi po golim i otkritim glavama, a lozinka »Spomeni se, čovječe, da si prah i da ćeš se u prah povratiti«, kruži i leti od usta do usta tihih i poniznih vjernika.

Prah i pepeo! Tu, jedino tu je najjača i najmoćnija pravda. Ništetan i prolazan je smrtni ovaj kukavni svijet. Leden znoj, mrzlina i grčevi prohuje našim mljohavim bićem već pri samoj pomisli na smrt, iza koje će crvi gristi i izjedati kosti i meso, žile i mišice, našeg jadnog tijela. Ali uzalud! U tome se ipak nalazi jedna utjeha — utjeha, da ćemo jednom doći pred pravednoga Suca, gdje ćemo biti svi jednaki i gdje će vladati pravo bratstvo i iskrena, nesebična ljubav. I samo pred tim Velikim Sucem kroji se pravda Istine, pravednost života. — Tu ne će g. Gargano imati vremena da reče: ili niži ili viši, ali jednaki i isti nikada, jer će tada biti sudijom Sveznajući Otac. Samo onovijeka atmosfera plemićske goropadnosti i objesti mogla je da stvori takav mentalitet, pa je time slavni Manzoni upravo dao pravcati izražaj tadanjeg raspoloženja, tadanje pokvarene i natražnjačke psihe, koja nažalost imade i danas obožavatelja.

Narod hrli k hramu božje Istine, da opere i opravda svoje grijehe, da se iza mesopusnog ludovanja skrašeno i iskreno pokaje i očisti, te da promisli, kako se malo skrbi i brine za dušu, vječni život, a kako se previše i upravo sa lakomošću skrbi za materijalna dobra i probiti. Osobito mladji svijet dandanas nažalost zaboravlja i zapostavlja tu plemenitu misao, odalečujući se od svetosti drugog života i podavajući se prekomjernoj slasti i uživanju spojenom sa materijalnom i moralnom propašću. Strijelimice brzda niz brdo, u tminu i grozoviti bezdan. — Naši su stariji drukčije shvaćali i poimali veličinu Pepelnice. Od tog je poimanja i velike strog[...] i nastalo ime: Čista srijeda. Čista srijeda, [...] šenje od grijeha uz najstrožiji post i pok[...] uz sveopći muk, skromnost i poniznost. [...] i vanjskim načinom pokazivase svoje stra[...] počitanje i odanost k Bogu.

Evo vam njihovih običaja:

1. Ostatak mrsnih jela od pusta nije s[...] nitko da jede sve do pô korizme.

2. Strogo se pazilo, da se na Čistu srij[...] u vreloj vodi ispere sve posude i lonce, s[...] da ne ostane ništa mrsnoga, što bi sjećalo [...] pusne dane.

3. Da djecu zastraše i da im svojim pri[...] tivnim načinom predoče dan čišćenja, obi[...] bi im rekli, da se u dimnjaku nalazi neka [...] bata baba (vještica sa velikim zubima), k[...] će ih pojesti ili napasti, samo ako požele [...] mrsna, zabranjena jela.

4. Dalje se priča, da je tog dana bila uob[...] jena poslovica: »zacrniti i osušiti, ali u [...] rizmi ne mrsiti«, što je značilo, da se od [...] stezanja hrane i velikog posta moralo osu[...] to jest tjelesno opasti, omršaviti.

5. I kućegospodari strogo bi pazili i za[...] nili u cijelo doba korizme, a naročito pr[...] dana, sviranje na frulu i svaku inu bu[...]

svoje doba skoro svi socijalisti. Ne daju oni, da mi glazbari iz Štrpeda i Sv. Martina štogod zaslužimo plesom, kad se već pleše. Vidimo, naime, da gradski glazbari imadu skoro svake nedjelje u gradu ili u bivšem Narodnom domu ples, a to se ne dozvoljava nama po našim selima. A živi smo i mi; a uz to imademo i mi glazbala (istrumente), dobra pluća i lake noge, a i prazne džepe kao i oni u gradu. U tomu smo baš braća. Dakle — antencijon: jednake dužnosti i jednake pravice! Pod jednim smo krovom: i jedimo jednako!

IZ RAKITOVCA NA ĆIĆARIJI.

Došao je — obećani Mesija i u naše kameno selo. Nismo ga baš željeli ni pozvali, a ipak je došao gospodin učitelj Italijanac. Mi znamo, da mu nije lijepo ni ugodno ovo naše kraško selo, a najmanje zato što je došao medju čiste Slovence. Ali on je došao tama da naše golo kamenje pretvori u kruh, nas krštene duše u slatke Italijane. — Ta to će on učiniti u mjesec dana, najdulje u godinu dana! — rekoše njegovi gospodari. No, on se je već mogao i morao uvjeriti, da smo mi tvrdi kaošto je i naše kraško kamenje. Nismo još vidili, da je netko umjesio hljeb od kamena, niti to, da je kosić postao — žaba. To bi bili mirakuli! Kušao je g. učitelj (ne znamo mu za ime) da sklepa kakav faš ili barem fašić, ali mu nije išlo. On bi se rado pohvaliti gospodarima da je nešto dobra učinio, ali nek im slobodno sporuči, da nije svetac da čini čudesa. Mi smo pjevali i pjevat ćemo nadalje: Živi, živi duh slavenski ili: Kaj nam morejo če smo veseli?!

Gospodarstvo

Danske klaoničke zadruge

Danska je najnaprednija poljoprivredna i stočarska zemlja Evrope. Napredak i gospodarska jakost Danske temelji se na zadrugarstvu. Zadrugarstvo je podignulo poljoprivredu i stočarstvo Danske.

Napredak Danske raste uporedo sa zadrugarstvom. Postepenim razvitkom zadrugarstva posljednjih 40 godina podignula se Danska do uzorne agrarne države.

Klaoničke zadruge, koje imadu najveći utjecaj na razvitak stočarstva i svinjogojstva, počelo se osnivati prije 35 godina. Sve do godine 1887. izvažala je Danska svinje u Njemačku. To je prouzročilo padanje cijena, a ujedno i postanak zadružnih poduzeća. Zadružna poduzeća izvrsno organizovana tražila su nova tržišta. Nadjena su u Engleskoj. U Englesku se nisu izvozile žive svinje, nego zaklane. To je povoljno djelovalo na razvitak zadruge. Postojeće zadruge dobivale su sve više novih članova, a nove se redomice osnivale. Danas imade u Danskoj 60 velikih klaonica za svinje, a od tih su 42 zadružne sa 85.000 članova, većim dijelom malih posjednika, koji hrane kroz godinu 2 do 3 svinje.

Žitarstvo se nije isplatilo, zato se Danska intenzivno bacila na marvogojstvo i na svinjogojstvo, tako, da medju najjače izvozne proizvode Danske spadaju surovo maslo i svinjsko meso. Za obje je bio prije glavni kupac Engleska, dok se sada tržište proširilo na Njemačku, Češku i Njem. Austriju.

Danske klaoničke zadruge uplivišu na marvogojstvo, napose pako na svinjogojstvo, te su slijedom toga ujedno i neka vrst margojstvene zadruge. One uzdržavaju svinjogojske nadzornike. U područje nadzornika spadaju svinjogojske postaje, iz kojih se šalju zadrugama svinje za rasplod. Organizovane su i postaje za pokuse sa raznim pasminama svinja. Tu se istražuje, koje najbolje i najjeftinije iskorišćuju podanu im hranu, koje daju najbolje meso itd. Isto se tako istražuju i razne vrsti hrane za svinje. Ove svinjogojske postaje jesu za Dansku isto, što su za dansko i švedsko marvogojstvo kontrolne zadruge.

Tim su uplivale klaoničke zadruge na uzgoj blaga, te su postignule jednoličnost klaoničkoga blaga. To daje zadružnim klaonicama na tržištu prednost pred privatnicima.

Najveća zadružna klaonica je u Koldingu. Utemeljena je god. 1880., te broji 11.000 članova i kolje godišnje preko 200.000 svinja. U Danskoj imade 60 vlastitih prodavaonica.

U savezu s klaonicama nalaze se tvornice za priredbu krvne melase i hrane za svinje. Odresci se upotrebljavaju za kobasice, koje se izvoze u Njemačku i Austriju. Svaki član klaoničke zadruge mora dvije trećine svinja, koje imade na prodaju, prodati zadružnoj klaonici. Dakako da mora klaonici izručiti robu prve vrsti. Dokaže li se članu, da je prodao veći dio svinja privatnom poduzetniku, a ne zadruzi, mora platiti novčanu kaznu. Dobitak se isplaćuje koncem godine od svakih 100 kg. žive vage. Kupovina se isplaćuje odmah nakon prodaje.

Našim zemljoradnicima na razmišljanje

Kako se kod nas u baratanju sa stajskim gnojem nažalost i na našu veliku štetu posvećuje uopće malo pažnje, nije čudo, da ni upotreba tog gnoja nije onakva, kakva bi morala da bude. Stajski gnoj izvozi se kod nas na njivu redovno onda, kad »smeta« u dvorištu ili kad ga na kojoj zemlji ili za koji usjev baš trebamo.

U nekojim krajevima u Istri izvažuju u proljeće gnoj na polje te ga tamo ostavljaju na gomilama. Te gomile provejava vjetar i prodire kiša, pa iz toga gubi nam se iz gnoja najveći dio snage, osim toga gnoj u gomilama, koje niti su zbijene niti su zemljom pokrivene, brzo se rastvara, te ga se u množini puno gubi. Dok se tako radi, gubimo neosporno puno gnoja i puno snage iz njega, te se takvim radom postizavamo uistinu samo to, za čim u pravilu i idemo, da očistimo dvorište. Ali sa takvim radom čistimo ujedno i naše hambare.

Važnost stajskog gnoja ne sastoji se samo u tome, što njime vraćamo snagu zemlji, nego što bi mi od ispravne upotrebe stajskog gnoja u onim krajevima mogli imati i još jednu drugu korist.

U našim krajevima sije se u glavnom žito i kukuruz. Od sitnog žita ozimínama suša gotovo i ne može donijeti osobite štete. Ovih zadnjih godina imali smo često velike suše, pa ipak ozimine dadoše i u takim godinama priličan prirod. Veću štetu može da nanese proljetnim usjevima sitnog žita, no takvih usjeva kod nas se razmjerno malo sije. Preostaje nam dakle još jedino kukuruz kao jedna od naših najglavnijih biljaka u ovim krajevima.

Kako izgleda sa kukuruzom gledom na sušu?

Iskustvo je dokazalo, da nam prirod kukuruza zbog suše ispadne slabijim nego što bi to bilo, kad bi kadgod mogli kukuruza osigurati i u sušnim godinama dovoljno vlage. To je i sasvim prirodno. Kukuruz raste najjače i treba vlage najviše u mjesecima juniju, juliju i avgustu. U to doba pada kod nas kiša najmanje, a isparivanje vlage iz zemlje jest najveće. Lako se onda može desiti, da nam kukuruz u najgore doba ostane bez dovoljno vlage. Pa kad tako ne možemo sigurno računati na to, da će nam onda dovoljno kiše pasti, kad je kukuruz bude trebao, onda moramo gledati, da za kukuruz već zarana dovoljno vlage skupimo i da je za ljetnu sušu sačuvamo. Za sve to imamo dovoljno i vremena i sredstava.

I onda, kad sijemo kukuruz na kukuruz, imamo posve dosta vremena, da od stare žetve do nove sjetve okupimo dovoljno vlage. Od konca oktobra pa do početka aprila leži punih pet mjeseci. I u tom najnepovoljnijem slučaju imamo dosta vremena za okupljanje vlage za buduće ljeto. A ako se kukuruz sije iza sitnog žita, onda za to imamo punih 8 mjeseci. Što se vremena tiče, imamo ga dakle i dilje, da se niko živ ne bi mogao izgovarati, da nije mogao stići, da za buduće ljeto nakupi za kukuruz dovoljno vlage.

A što se sredstava za sakupljanje vlage tiče, i glede toga nismo bez pomoći. Valja zemlju samo pravodobno duboko orati, da što više kiše prodje kroz rahlu mekotu kao kroz rešeto u zemlju, i onda valja, kadgod je to potrebno, zemlju s proljeća drljati, da se spriječi isparivanje vlage iz zemje.

To su eto sve i jednostavna i stara sredstva. Ali ima za to i jedno novije, koje našim zemljoradnicima možda nije toliko poznato, pa će biti dobro, da ih i u to uputimo. To novije sredstvo jest stajski gnoj. Izvezemo li na oranice, na koje će doći do godine kukuruz, stajski gnoj u jeseni, pa ga odmah i zaoremo na srednju dubljinu, onda će nam, ako sve to valjano uradimo, stajski gnoj donijeti vrlo veliku pomoć protiv suše. Ta je pomoć dvojaka: Prvo, stajski gnoj čini, da nam je u mekoti više šupljina. Čim ima u zemlji više šupljina i čim su one veće u toliko će brže i potpunije kiša propadati u dublje slojeve. A drugo, kad nema kiše, pa kad stane sunce izvlačiti vlagu iz dubine zemlje, onda opet zaorano stajski gnoj, koji ne će dopustiti da vlaga dodje do površine zemlje i da se ovdje gubi i isparuje, nego će je zadržavati za potrebu usjeva idućeg ljeta.

Kako se iz toga vidi, gnojenje pod kukuruz sa stajskim gnojem i to već u jeseni za buduću godinu tako je jednostavno, da ne može jednostavnije biti, i obećava toliku korist baš za naše sušne krajeve, da odsele ne bi smjelo u tim krajevima biti nijednog zemljoradnika, kome bi suša mogla u kukuruzu nanijeti štete. A ako i protiv svakog očekivanja opet bude i u buduće kod nas takih zemljoradnika, onda im nije niko kriv nego oni sami i njihova nebriga i nepažnja.

Važnije radnje u mjesecu martu

Na polju i livadi: Pripravljaj zemlju za blitvu, mrkvu, krumpir, kukuruz itd. Sij mrkvu, sadi krumpir u toplijim, suhim položajima. Prema kraju mjeseca sij djetelinu i blitvu. Ako još nisi, posij jaro žito. — Ozimne žitarice, ako ih je zemlja dignula, povaljaj glatkim valjkom (ova je gospodarska sprava u Istri gotovo nepoznata). Žitarice pak, koje nije zima dignula, treba po suhom vremenu oštrom branom pobranati. Da bi naši seljaci znali, od kakve je koristi to brananje, ne bi ga sigurno propustili. Kod slabih usjeva posipa se prije brananja nekoliko superfosfata, kalijeve soli i nešto čilskog salitra. Livade se upravo sada polijevaju gnojnicom. One pak, koje se nisu prije gnojile, mogu se sad pognojiti superfosfatom i kalijevom solju, a zatim i gnojnicom. To vrijedi i za djetelišta. Tamo gdje se sadra (gips) dosada još nije upotrebljavala, imat će na razvitak djeteljine velik učinak, ako sadru prema kraju marta rastresemo. Sve livade i djetelišta treba po suhom vremenu pobranati. Iščupani mah treba sa livada pograbiti i odvesti. Plešine na livadi neka se, ako se nije već to učinilo, prekopaju i dobrom travnom smjesom posiju.

U vinogradu i rasadniku loza: Nastavi radnje propisane za februar. Nastoj, da tijekom ovog mjeseca svršiš rezati loze i gnojiti vinograd. Ako nisi mogao uslijed lošeg vremena spremiti stajski gnoj u vinograd, posluži se umjetnim gnojem: superfosfat, kalijeva sol i sumporno-kiseli amoniak. Ako posiješ uz ovo gnojenje podorinu kao n. pr. bob, grašicu itd., ne treba da gnojiš i sa sumporno-kiselim amonijakom, nego samo s prvim dvim gnojima (superfosfat i kalijeva sol). Osim toga nastoj, da — ako ti to vrijeme i drugi poslovi dopuštaju — do kraja mjeseca i trsje povežeš i okopaš. Cijepanje na stalnom mjestu pokušaj barem do polovice mjeseca dovršiti, jer je zatim manje sigurno da se primi. Samo rani cijep bacit će ti jaku mladicu (rozgu), koja će dobro uzrijati. U rasadnik ulagaju se ključići i ako se u njem nalaze žilavice od prošle godine, zadnje je vrijeme, da se iskopaju ili, ako se misli cijepati u zeleno, onda se obrežu za jedno oko.

U voćnjaku: U ovom mjesecu mora se dovršiti obrezavanje (klaštrenje). Sada je najzgodnije doba za sadjenje voćaka. Prema potrebi može se u voćnjaku voćke još pognojiti s kompostom, gnojnicom i umjetnim gnojem. Za voćke, koje ne će da rode, bit će dobar gnoj — obično vapno. Zadnje je vrijeme za rezanje cijepova i najbolja doba za proljetno cijepanje. Nisko gojeno, ivanjsko grožđje i ogrozd neka se dobro nagrnu zemljom: time se poveća plodnost.

U maslinjaku i uljarnici: Nastavljaju se radnje, koje su zaostale prošlog mjeseca. Svakako je zadnje doba za klaštrenje. U uljarnici treba osobito paziti na čistoću. Mlado se ulje nekoliko puta pretoči, da se izbistri.

U povrtnjaku: Sije se crvenu blitvu ili ciklu, lisnatu blitvu (mangold), špinać, kiselicu, srednje rani grašak, rotkvicu, aniš, sve vrsti luka, rani krumpir itd. Prema konca mjeseca presadjuje se na polje rana šalata, kelj, kupus, korabice, karfijol, što u klijalištima uzgojismo. Urede se novi nasadi hrena. Posadi se glavice starog korjena ili još bolje tanke duge žile hrena iz starog nasada, koso u duboko raskopanu, raslu i starim stajskim gnojem dobro pognojenu zemlju. Zimskom šalatom i špinačom posijane grede treba marljivo okopavati. Karota, cikla, peršin, celer, koraba i rotkva za sjeme presadi se na prosto. U lonce u klijalište posiju se krastavci i razne dinje za ranu gojidbu.

U staji: Osobito treba paziti na zračenje i čistoću. Tegleće blago treba bolje hraniti, jer će sad više raditi. Krave muzare i mlado blago neka se iza lijepih dana pušta češće napolje, da se prošeće. U kocu treba paziti na krmače, da ne pojedu plahticu i da ne zmaste ili čak pojedu mlade praščiće. Ako je kotac mrzao, neka se izleženi praščići preko noći drže u kakvom toplom prostoru, na pr. u govedjoj staji.

U konobi: Najbolje je u ovom mjesecu da obavimo proljetno pretakanje, koje se ne smije podnipošto propustiti. Pretakati treba uvijek po suhom, vedrom vremenu. Prije nego se damo na posao, raskužit ćemo konobu time, što na večer prije pretakanja zapalimo u konobi nešto običnog čistog sumpora tako, da se čitav prostor sumpornim dimom napuni. Slijedećeg jutra otvorimo prozore i vrata, da izadje dim, da se konoba prozrači, i počnemo odmah pretakati. I kod pretakanja treba strogo paziti na čistoću različitih posuda i sprava, kojima se poslužajemo kod te važne radnje. Vino, što se pretače, neka dodje u dodir sa zrakom. Talog se odstrani i bačva dobro opere. Za sasvim zdravo vino ne treba bačve sumporati. Ako pak pokazuje vino početak kakove bolesti, treba bačvu zasumporati čistim sumporom.

U pčelinjaku: Mjesecom martom započimlje prava pčelarska godina. Cijela se narav budi, a neumorna pčelica jedva čeka da ugleda gdjegod medni cvijetak, pa da u njem potraži proljetni dar. Za lijepoga, toploga dana pregledaj točno sve pčelce, a pri tom pregledavanju odstranjuj sa poda ulja sav mulj i sve mrtve pčele.

Ako je tekom zime kojemu pčelcu ponestalo matice, dodaj mu oplodjenu maticu. Nemaš li takovih matica, a ti spoji taj pčelac s drugim, najbližim pčelcem.

Preko zime ne troše pčelci mnogo meda, no zato će oni sada toga mnogo trebati. Čim su dani topliji, to se i leglo većma širi i ako nema u ulištu dovoljno meda i udari na nekoliko dana studen i kiša, pčelac će nastradati. Zato baš na proljeće nastrada najviše pčelca.

Nema li pčelac dosta meda, a ti ne kasni, nego ga odmah hrani. Najbolja je hrana čisti med, no nemaš li toga, upotrebi rastopljeni šećer.

Kod hranjenja pčela budi vrlo oprezan i pazi, da ne prolijevaš oko pčelinjaka slatku tekućinu, jer ćeš time namamiti pčelu-tudjicu. Ne zaboravi namjestiti posude sa vodom, koju pčele sada puno trebaju.

U kokošinjaku: Pazi na čistoću! Pošto kokoši počnu redovito nesti, treba ih pravilno i dostatno krmiti. Po mogućnosti neka se puste puno na prosto. Izabrana se jaja metne po prvi put pod kvočke, kojim se odabere miran i topao prostor.

Oko kunića: Savršava se promjena dlake kod kunića a tada počne plemenjenje. U tu svrhu postavi se samicu k samcu, a ne obratno. Ne zaljubi li samica muškog, onda ju odstranimo i krmimo sa celerom i zobi, a drugog dana opeta spravimo ih skupa. Koji put je dobro, da ih pustimo skupa šetati vani, da se prije uzljube.

Mala seljačka škola.

Možemo li uništiti puže u vrtu i na polju?

Možemo. Puže se najlakše tamani na ovaj način: Uzme se nekoliko praha od živog vapna ili cementa i time potrusi dotično zemljište. Osim toga vrlo dobro djeluje i superfosfat (bijeli prah), koji istodobno gnoji zemlju i uništava puževe.

Važno za one, koji se bave voćarstvom.

Sa više strana nam se tuže, da im se na kruškama i jabukama vrlo često pojavljuju crvi, koji se zagrizu u drvo, učine malu luknju, a za sobom ostavljaju crvojedinu, koja je posve valična pilotini. Posljedica toga biva ta, da dotično stablo malo po malo počinje da obamire, ako se na vrijeme ne uništi crva. Takove se crve utamanjuje na taj način, da im se u luknju odnosno hodnik, koji sami sebi priredе, porine gibivu žicu i time usmrti. Nakon toga se luknju začepi i cijepilnim voskom zamaže. Osim toga može ih je uništiti i sumporovim ugljikom, ako se ga ustrca u dotične luknje.

Sijte esparzetu (grahorku)!

Esparzeta (onobrychis sativa), nazvana grahorka, a italijanski lupinella, od velike je vrijednosti kao krmna bilina osobito za vapnena, suha i kamenita tla, gdje ostale djetelje više ne uspijevaju. Ako je na vrijeme pokošena, daje nam izvrsnu krmu za blago. U proljeću počne vrlo rano rasti. Kasnije, kad opeta naraste, obično služi za pašu. Tko imade pripravljenu zemlju za sjetvu, može ju već sijati. Sjeme se može naručiti kod tvrtke Sever & Co. — Trst, via Machiavelli. Budući da je sjeme debelo i obično u mahunjicama, treba ga na vrganj zemlje (oko 2000 m²) 35 kg. Jedan put posijana traje 10—15 godina. Zemlju se pripravlja i sije se na isti način, kako za ljekaricu. Esparzetu može se sijati i jeseni zajedno sa rijetko posijanim žitom.

Tudja valuta na tršćanskoj burzi.

Jučer, dne 5. marta ov. g. moglo se prodati odnosno kupiti:

100 engleskih lira šterlina za 9.975—9.995; 100 amerikanskih dolara za 2.310—2.330; 100 švicarskih franaka za 400—404; 100 franceskih franaka za 97—97.50; 100 čehoslovačkih kruna za 67—67.50; 100 jugoslovenskih dinara za 29.15—29.40; 100 rumunjskih leja za 12.25—12.75; 100 madžarskih kruna za 0.04 do 0.05; 100 njemačko-austrijskih kruna za 0.0320—0.0330 italijanskih lira.

Politički pregled

Čehoslovačka.

Ovih je dana zabilježena u českoj javnosti sa priznanjem i ponosom 30-godišnjica poznatog procesa »češke Omladine«. Ova je Omladina, u doba oportunistički vodjene češke politike ustala energično za radikalno budjenje narodne svijesti, za širenje uvjerenja u narodu, da Austro-Ugarska nije njegova domovina, pa da treba odlučno ustati protiv Habsburgovaca. Stoga je pokret Omladine bio u političkom dijelu antidinastičan, a takodjer u socijalnom i kulturnom revolucijonaran. Voditelji su bili sadanji senator Václav Klofáč, zatim umoreni ministar financija dr. Rašin, urednik A. Hajn i Ant. Čižek. Austrijske vlasti nisu trpile ovoga omladinskoga pokreta, te su doskora počele sa progonima. Glavni propagatori su uapšeni i zametnut je veliki politički proces, koji je po prvi put pokazao svijetu ireredentističke sile českoga naroda. Proces se je vukao pet sedmica, od 15. januara do 21. februara 1894. Tok procesa bio je veoma buran i dosegnuo je vrhunac u žestokim prizorima pri kojim su se optuženici čak odrekli svojih branitelja.

Jedan od optuženika, Mrva, umro je za vrijeme procesa, protiv Friča odgodjeno je sudjenje zbog bolesti, a Emil Hoch je pobjegao u Francesku te je bio osudjen in contumatiam. Osam ih je bilo riješeno, a 68 osudjeno i to na zatvor od ukupnih 96 godina, 2 mjeseca i 28 dana. Osam osuda je palo zbog veleizdaje, osam zbog uvrijede cara, 64 zbog tajnog udruživanja, 4 zbog javnog nasilja itd.

svirku, samo da se ničim ne muti i smeta svetost i veličina tog poniznog i tihog dana Pepelnice.

Tako su eto iskazivali počast i utjecali se Bogu naši djedovi i pradjedovi! A mi kuda i kamo plovimo?... Da niti ne spominjemo prastara vremena gdje nalazimo sijaset divnih primjera pokore, skrušenosti i poniznosti. — Židovi se češće posipahu pepelom u znak kajanja i grijeha, stavljajući na sebe vreće i kostrijet. Još jedan primjer: Danijel nije htio da jede sa svojim drugovima nedopuštena jela niti u babilonskom sužanjstvu!

I tako imademo svuda svekolikih i svakojakih primjera o preziranju tjelesne lagodnosti samo radi spasa i vječnosti duše, jer prebrzo je i prekratko ljudsko htijenje i življenje.

Čemu onda sav dandanašnji bijes, srdžba, zavist i prezir ljudski? Čemu dakle ova zloba, mržnja, licemjerstvo i pohlepa sa novcem?... Čemu ovaj ljuti gnjev, iskaljivanje, krivo zavadjanje ljudskih duša? Zašto sve ovo uništavanje, rušenje...? Zašto tučnjave, niska omalovažavanja, osvete i čemu odurni inat?

Zlobni svijete! Znaj, da će kod zadnjeg pozdrava »S Bogom!« biti svima bez obzira i razlike gruda zemlje dostatna, da se sahrani truli bijes.

Memento mori!

Kaošto žarka vatra grije i raspaljuje tijelo ljudsko, tako silno porazno i uništavajuće djeluju grozne te olovne riječi. Koliko ironije i žuči, koliko otrova i trpkosti proživio je naš nesretni istarski narod! Koliko muka i stradanja, koliko udaraca i boli podnesoše naša obnemogla ledja!

Pomišlju na smrt, na prašnu Pepelnicu, morao bi se svak ganuti i upitati: Da li sam mrzio ili svojim postupkom naškodio svomu bližnjemu, bratu Slavenu?

Dosta je svih zala i mržnje! Ljubav, pravednost i istina nek zavlada medju ljudima, a neka iščezne svaki i najmanji egoizam i materijalizam. Izmučena raja traži mir i slobodniji život.

Sve što postoji, što se kreće i giblje, nek se pobratimi i pomiri u vidu nenadoknadive obične smrtnosti. I u znaku pepela, — koji će jednom obijeliti i rasplinuti svu našu pokretnost i koji navješta vječni mir, vječni počinak, — sve nek pane u bratski zagrljaj, te se srcem i čuvstvom izjednači, jer »Bog ne plaća svake subote«...

U obrazloženju osude navodio se osobito 17. august, dan uoči proslave carevog rodjenja. Toga dana, naime u 8 sati na večer, skupilo se na Staromjestskom trgu u Pragu, gdje je bio vojni koncerat 15—20 mladića, koji su poslije koncerta ispjevali neku žalosnu pjesmu i to: «Gdje je naš grob». Zatim se kričalo i demonstriralo protiv vojne glasbe. Kad se masa razišla, našli su policijski agenti na trgu i po ulicama 96 veleizdajničkih proglasa, hektografiranih ili pisanih olovkom. Nastavljene su razne demonstracije, blaćenje austrijskih grobova itd., pa je sve to našlo svoje mjesto u osudi protiv omladine.

Medjutim osuda je bila uzaludna. S njom se je samo podigla snaga češke narodne svijesti. Sva Češka je pratila proces i pokazivala osjećanje najživljih simpatija prema optuženicima. Mnoštvo naroda sakupilo se je na dan osude pred sudbenim dvorom, ali ulaz u dvoranu bio je strogo kontrolisan i ograničen na mali broj legitimacija. Hodnici zgrade i dvorište bili su puni stražara i oružnika. U 10½ sati izašli su iz zgrade prve osudjenici praćeni stražom. Mnoštvo ih je pozdravilo razjarenim svečanim mukom. Taj muk bio je najrječitiji izraz osjećanja češkoga naroda koji je znao zo čim ide. Svi osudjenici igrali su kasnije u životu vidne političke uloge i bili su oni, koji su najviše doprinijeli oslobodjenju češkoga naroda.

Stoga, prilikom navršene 30-godišnjice, javnost se češka sjeća sa praznanjem svojih voditelja, živi hi umrlih, a sjećamo ih se i mi, koji smo od braće Čeha u našoj borbi za oslobodjenje ispod austrijskog ropstva primili mnogo dobrih ideja i toplih poticaja.

Franceska.

Mjeseca maja ove godine bit će obavljeni izbori za novi franceski parlamenat. Ovi izbori bit će jedni od najznamenitijih u franceskoj povijesti. Novi parlamenat morat će definitivno provesti riješenje reparacijonog problema i time ponovo uspostaviti red u Franceskoj i Evropi.

Da se prosudi kako bi izbori mogli da ispanu, treba bar u glavnim crtama prikazati duševnu atmosferu, u kojoj će se izbori vršiti.

Francesku je god. 1914. rat faktično potpuno iznenadio, jer tada u Franceskoj nije nitko ni sanjao o ratu. Protivno očekivanjima, rat je predugo potrajao, i Franceska ga je na udivljenje svijeta junački izdržala. Široke mase franceskog naroda izdržale su strašni rat na fronti i u pozadini samo zato, jer im se govorilo: «Vi se borite ne samo za Francesku, nego za slobodu čitavog svijeta. Borite se za to, da ovaj rat bude uopće zadnji rat.» Ovo uvjeravanje je upalilo, i franceski je vojnik izdržao u šančevima, odbio sve neprijateljske napadaje i oslobodio svoju domovinu.

Nakon svršetka rata nastala je kod naroda duševna kriza. Mjesto idealnog uredjenja svijeta, pojaviše se stare nesuglasice medju državama, stara protivnost interesa i mirovno uredjenje izadje u stvarnosti mnogo drugačije negoli ga je narod zamišljao. Osobito je razočaranje zavladalo u pogledu Saveza Naroda, koji se narodu prikazao i nesavršen i neprikladan za svoju svrhu.

U to dodjoše parlamentarni izbori g. 1919. Narod je već bio dobrano razočaran pomalo svim političkim strankama, ali u jednom pitanju bio je sav narod složan: da Njemačka mora da plati!

Tada je narod listom izabrao takove kandidate, koji su ga uvjeravali: «Mi ćemo Njemačku prisiliti da plati».

Parlamenat izabran god. 1919. i vlade, koje su iz njega proizašle, trudile su se pošteno da riješe reparacijono pitanje. Ali što su se razne franceske vlade više trudile da ovaj problem riješe, uspjeh je sve više odmicao u daljinu. Narod je već počeo da govori: «Poslanici, koje smo izabrali, ne vrijede ništa, kad eto ne znaju da Njemačku prisile na plaćanje».

Iz ovog duševnog raspoloženja nastala je nužda zaposjednuća Ruhra. Zaposjednuće je značilo za javno mnijenje Franceske početak faktičkog utjerivanja reparacija. Nakon zaposjednuća Ruhra svatko je osjetio: «Evo se napokon nešto čini.» To objašnjuje istinsku i veliku popularnost Poincaré-a u narodu.

Od zaposjednuća Ruhra prošla je već godina dana. Ako to zaposjednuće i nije riješilo reparacijoni problem, ipak svatko uvidja, da je ruhrska afera bila svakako potrebita. Bi li se bez nje moglo zamisliti, da bi njemačka vlada proglasila izvrsnim predlog Belgije? Bi li se bez Ruhra moglo zamisliti, da eksperti drže konferenciju u Berlinu, koja predstavlja važan korak na putu riješenja reparacija? Bi li bez Ruhra bilo moguće internacijonalno riješenje reparacija?

Uza sve to, prosječni gradjanin Franceske nije nikako zadovoljan svojim poslanicima. Opća struja ide polagano, ali ipak na lijevo. Doduše danas se već ne mogu proricati izborni rezultati, ali je sigurno da će mnogo uspjeha postići demokratska ljevica i radikalni socijalisti. Prije svega birači hoće da vide u parlamentu potpuno nova lica.

U tom pogledu izbori u Franceskoj bit će interesantni i donijet će velika iznenadjenja.

Domaće novosti

Predsjednik naše pokrajinske političke organizacije kod istarskog prefekta u Puli.

Dne 27. februara t. g. posjetio je g. dr. Mirko Vratović, član eksekutive političkog društva «Edinost» i predsjednik istarskog odbora pol. društva «Edinost», g. Giannoni-a, prefekta istarske pokrajine u Puli, kojemu je u ime istarskih Slavena izrazio zadovoljstvo, što su se obe države, Italija i Jugoslavija, sporazumile i sklopile pakt prijateljstva, kako je to u interesu i jedne i druge države, a indirektno i u interesu samog naroda u ovim krajevima, s kojim će se sada morati drugačije postupati. Zatim je izjavio, da Slaveni istupaju sa svojom posebnom listom. Pri tom je upozorio g. prefekta kao predstavnika vlade u istarskoj pokrajini na to, da ta lista nema opozicijonalnog karaktera niti napram vladi niti napram vladujućoj stranci te ga zamolio, da to javi i centralnoj vladi u Rimu. Što se tiče slobode i sigurnosti kod izbora pitao je g. prefekta, da li može vlada kod ovih izbora dati garanciju, da se ne će ponoviti ono što se dogodilo kod prijašnjih izbora. Gospodin je prefekt Giannoni odgovorio, da je sporazum gotova činjenica, po kojoj treba da se sada svi ravnaju. Glede izbora je rekao, da će vlada sve poduzeti, da bude osigurana sloboda izbora i osobna i materijalna sigurnost birača. «Vlada u tom pogledu», naglasio je g. prefekt, «ne čini razlike izmedju svojih državljana italijanske i slavenske narodnosti».

† Dr. Felice Bennati.

U ponedjeljak je umro u Kopru tamošnji odvjetnik i vodja istarskih Italijana, dr. Felice Bennati. Pokojnik je u zadnjim decenijama igrao veliku ulogu u istarskom političkom životu. Svojedobno bio je pokrajinski zastupnik i državni poslanik. U cijelom svojem životu bio je — uz pok. Bartoli-a, koji je u borbi protiv našega naroda proglasio geslo: «osar tutto» — najveći i najbezobzirniji protivnik našega slavenskoga naroda u Istri. Njegov se fanatizam najviše očitovao prigodom raznih izbora. U svojem borbenem radu nije poznavao nikakvih zaprijeka, jer je bio čovjek željezne volje. Inače, vele, da je bio kao odvjetnik dobar čovjek. Dok nisu posvema ukinuli naš jezik, on je tu i tamo bio više popustljiv, nego drugi, koji nisu bili takvi borci u političkoj areni. Istarski Italijani gube s pokojnim Bennatijem jednoga od najboljih i najzaslužnijih svojih muževa. P. u m.!

Iseljivanje u sjevernu Ameriku.

Svaki naš čovjek već znade, da je iseljivanje iz Evrope u Sjedinjene Države Sjeverne Amerike ograničeno na odredjeni broj, t. j. odredjeno je, koliko svake godine može pojedina evropska država iseliti svojih državljana u Sjevernu Ameriku. Taj odredjeni broj zove se kvota. Iseljenička godina traje od 1. julija do 30. junija svake godine. Iseljeničke godine 1923/24 moglo se je preseliti u Sjever. Ameriku 42.000 italijanskih državljana. Svakog mjeseca ne smije se seliti više od 20% od 42.000, t. j. 8.400. Tako je italijanska iseljenička kvota bila ispunjena već pred Novom godinom ove godine, te se od sada napred za ovu iseljeničku godinu, t. j. do 30 junija 1924. ne može iseliti u Sjevernu Ameriku nijedan italijanski državljanin. Dosadašnji amerikanski zakon za doseljivanje vrijedi do 30. junija ove godine. Do toga dana mora amerikanski senat da izda novi doseljenički zakon, koji će stupiti u krijepost sa 1. julija ove godine.

Za informaciju javljamo, da su glede novog amerikanskog doseljeničkog zakona stavljeni ovi predlozi: 1) da se doseljivanje do 1929. godine, t. j. za 5 godina uopće obustavi; 2) da se doseljivanje u Ujedinjene države Sjeverne Amerike ograniči tako, da bi za vrijeme od 1. julija 1924. do 30 junija 1925. došlo u Ameriku samo 8.000 italijanskih državljana. To su dva glavna predloga za novi iseljenički zakon, ali zakon nije još izdan. Naš suradnik nam je obećao, da će nas odmah čim zakon izadje, točno obavijestiti, a i uredništvo «Istarske Riječi» se je postaralo, da dobije od italijanskih vlasti sve upute glede molba i t. d. Za sada javljamo samo to, da sada ne može nitko u Sjevernu Ameriku.

U jednom od dojdućih brojeva «Istarske Riječi» navest ćemo odredbe glede onih, koji se mogu preseliti u Sjevernu Ameriku, iako je doseljenička kvota već ispunjena.

Istrani, ne nasjedajte varalicama!

Sa raznih strana nam se tuže, da obilaze po našim selima razni besavjesnici, koji obećavaju našim ljudima da će ih otpremiti u Južnu ili Sjevernu Ameriku ili u bilokoju stranu državu, gdje ima dosta zarade. Dogodi se, da više puta naši neuki ljudi nasjednu tim varalicama te ostanu oslijepareni za više hiljada lira. Da se barem u budućnosti zaprijeći to besavjestno varanje naših ljudi, obratili smo se na jednog prijatelja našeg uredništva, koji je vrlo dobro informiran u svim pitanjima, koja se odnose na emigraciju, da napiše za «Istarsku Riječ» štogod o toj stvari. Taj gospodin nam je obećao, da će - u koliko mu budu dozvoljavale prilike - dragovoljno ići na ruku našim čitateljima sa svojim informacijama. Doskora ćemo objaviti u našem listu nekoliko članaka o emigraciji, koji će jamačno dobro doći svima onima, koji se kane iseliti iz ovih krajeva. Medjutim preporučamo našim pismenim ljudima da se radi toga pismeno obraćaju na uredništvo našega lista. Mi ćemo sa svoje strane nastojati, da svima odgovorimo putem «Ist. Riječi». Ponavljamo: Ne nasjedajte varalicama!

Tko zna što o Ivanu Ambrožić?

Služio je kao kapral kod 97. bivše austrijske regimente u Trstu u 12. kompaniji. Rodjen je 1884. g. u Slivju općine Sv. Mihael kraj Postojne. Po zanimanju bio je mlinar. Zadnji se je put javio u decembru 1914. g. sa ruskog ratišta i kasnije se više o njemu nije moglo ništa saznati. Najuljudnije se stoga moli svatko tko o njemu štogod znade, da javi na adresu: Katarina Ambrožić, Zagreb, Ilica 160.

Svega po malo

Salonskim vozom u zatvor.

To je valjda prvi put, da je netko odveden u zatvor — salonskim vozom i to... vlastitim! To se dogodilo u Americi, gdje je miliarder Georges Remus, nazvan «kraljem kriomčara alkoholom», odsudjen sa svojim drugovima na dvije i pol godine tamnice. Kad su redarstveni agenti ušli sa uhidbenim nalogom u njegovu raskošnu palaču u Cincinati, Remus se upravo nalazio na jednom veselom banketu sa svojim prijateljima, pa, skupivši ovamo i brojnu služinčad, držao svoj oprosni govor. On je sam rekao, da daje služinčadi instrukcije, koje su potrebne, da se u kući održi neki administrativni red za vrijeme njegovog kratkog izbivanja. Potom je sa svojih jednaest prijatelja u nesreći i u pratnji redarstvenih detektiva pošao u salonski vagon svog vlastitog salonskog voza, koji je čitavo ovo ubavo društvo prevezao iz Atlante u Georgiju, otkale je vlak, instradiran po naročitom kolosjeku, proslijedio do ulaza u tamnicu. Prije negoli će ući u ovu tamnu kuću, odsudjenici su svoje skupocjene krznene kapute izmijenili kažnjeničkim odijelom, te predadoše svoje dragocjenost majordomusu. Nakon kratke pozdravne scene otpraćeni su u uze.

Pouzdan osvajač.

Kada je franceski kralj Henrik II. godine 1550. htio da natrag povrati od Engleza Calais, upitao je svoga savjetnika Brusqueta za savjet, koji je maršal najsposobniji da zauzme tvrdjavu. «Veličanstvo», on je odgovorio — «nijedan maršal ne bi bio sposoban za taj posao kao Brissac». «Kako, Brissac», u čudu pitao se kralj, «Brissac, koji je više puta bio pod istragom radi ponevjerenja, a koga ste i sami tužili zbog nepoštenja? «Baš zato, Veličanstvo», sa smješkom odgovorio je Brusquet, «baš njega treba da pošaljete, on će uzeti sve!»

Čekala zaručnika, pa dočekala dolare.

Pred 30 godina u Koljevu, ličkom selu, obavljene su zaruke, koje su se doskora razvrgle. Momak ode u Ameriku, a djevojka ostade kod kuće i nije mogla da zaboravi svoga momka. Odbila je redom sve prosce, a svom draganu pisala duga pisma u Ameriku. On bi vrlo rijetko odgovorio sa kakvom kartom. To je dopisivanje trajalo 30 godina, a svršilo je ovih dana s obavješću iz Amerike, da je momak poginuo, a svojoj je vjernoj djevojci ostavio 30.000 dolara, dakle ravno 1000 dolara za svaku godinu čekanja.

Najzamazanije selo na svijetu.

Takovo selo nalazi se u pokrajini Tibetu u onoj velikoj zemlji Indiji, koja ima 200 milijuna stanovnika i koja je pod engleskom vlašću. U tom selu, koje je vrlo visoko pod vrhuncem najviših gora, ima oko tisuću kuća. To selo postoji već pet stotina godina, a za cijelo to vrijeme bacali su ljudi sve smeće i sav gad na ulice. Toga se za 500 godina toliko nakupilo, da su se naslagala čitava brda toga gada, pa je taj smet i gad viši od kuća. Kroz taj gad morali su ljudi probiti hodnike, da mogu prolaziti izmedju kuća. To je zaista najneurednije i najprljavije selo na svijetu.

Ovo je starost!

Ovih dana umro je u Gjakovici (Srbija) neki seljak. Navršio je upravo 120 godina. U svom životu nije nikada ni pio alkoholnih pića ni pušio. Najmladji mu sin ima 17 godina.

Brijanje sunčanim zrakama.

Dosad su brijači brijali britvom, a sad je neki Englez izumio, da se može brijati sunčanim zrakama. To zapravo nije brijanje, nego se svaki dan kroz neku svjetiljku puštaju sunčane zrake da osvijetle lice, pa onda dlake ne rastu. To će moći i svaki sam učiniti, pa ne će više trebati brijača.

Nije ni u Turskoj sve glupo...

Najnoviji bračni zakoni u Turskoj naredjuju, da one osobe, koje žele stupiti u zakoniti brak muškog i ženskog spola, prije nego što stupe u bračnu zajednicu moraju se prijaviti gradskom odnosno seoskom starješini. Taj će im na to udariti na mišicu jedan neizbrisiv žig, da se tako za uvijek ustanovi njihov identitet. Kandidati za ženidbu zaputiju se iza te procedure liječniku, koji ih je dužan temeljito pregledati. Spolne bolesti bilo koje vrste jesu nepremostiva zapreka za brak. Izvještaj liječnika mora se iza toga predložiti oblastima, koje nakon obavljenih formalnosti podjeljuju dozvolu za brak.

Koliko se popuši cigara i cigareta u Sjedinjenim Državama.

Američke žene i djevojke sve više i više puše. Uslijed toga se je prošle godine produciralo u Americi 7 milijuna cigareta više nego li u prětprošloj godini. Tijekom prošle godine popušilo se je u Sjedinjenim Državama 55 milijuna manufakturiranih cigareta. U ovaj broj nisu ubrojene cigarete, koje pušači sami savijaju. U zadnjih 13 godina povećala se je produkcija cigareta za 663%, a cigara za 27 po sto. Žene poriješko puše cigare nego više cigarete, radi toga je i poskočila njihova produkcija.

Poljski Židovi putuju pješice u Palestinu.

Iz Poljske je nedavno krenula na put jedna družba Židova, koja kani pješice provaliti put u Palestinu. Družba se sastoji od 50 članova, koji putuju svi pješice. Putovanje će trajati više mjeseci a ići će kroz Rumunjsku, Bugarsku i Jugoslaviju do Carigrada. Iselenici će preći Bospor na splavima pa će onda kroz Siriju preko Damaska krenuti u Jeruzalem.

Kruh velik kao kuća na kat.

U cijelom životu pojede čovjek toliko kruha, da bi se od tog brašna, od kojeg je ispečen sav taj kruh, mogao ispeći jedan ogroman kruh, velik kao kuća na kat.

Izvrnuo se vlak.

Čitamo u jugoslovenskim novinama: Izmedju Siska i Sunje izvrnuo se vlak, koji je vozio regrute. Lokomotiva se izvrnula u grabu, a za njom još 11 vagona, od kojih su se tri razbila. Ostalo je 17 teško ranjenih regruta.

Skupo šišanje.

U gradu Šumeni u Bugarskoj, pošao je neki djak brijaču, da ga ošiša. Kad je trebalo platiti, djak nije imao novaca, pa je ponudio brijaču jednu srečku od lutrije sa brojem 16.433. Brijač ju je primio. Za par dana je izašao baš broj njegove srečke, pa je tako dobio za jedno šišanje sto tisuća leva t. j. preko 14 tisuća lira.

Čudnovat slučaj.

Dalmatinske novine javljaju, da je nedavno neka seljakinja u Vodicama u Dalmaciji porodila dijete bez noga i bez lijeve ruke. Osim toga to dijete ima na desnoj ruci samo četiri prsta. Dijete je posve zdravo. Čudo božje!

Ugušila se pod plastom slame.

U nekom jugoslovenskom selu kod Bjelovara trgala je djevojčica od 12 godina slamu iz vlasta, na kojem je bilo mnogo snijega, pa se taj snijeg srušio i zatrpao djevojčicu, koja se tamo i zagušila.

DOPISNICA UREDNISTVA.

G. učitelju Radiću u M. na otoku Krku: Primili smo u redu. Veseli nas, da ste obavili onaj posao. Dobro bi bilo, kad bi to bili učinili i drugi. Šteta je, što ne možemmo ništa o tome pisati. I «Učiteljski list» bi rado ciječu stvar objavio, ali nažalost ne može, jer se boji posljedica. — Da ste nam zdravo!

Odgovorni urednik: IVAN MARIJA MICHELUZZI
Izdavač: IVAN STARI
Tisak: TISKARA „EDINOST" U TRSTU

Širite „Istarsku Riječ"!

ADVOKAT
Gjuro Corazza
sudbeni savjetnik u miru
otvorio je advokatsku pisarnu
u Buzetu
(kuća Gregorec-Duscio)
Telefon interurb. br. 9

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA
Telefon: 5-18 Podružnica u Trstu: Via XXX Ottobre, 11 Telefon: 5-18
PODRUŽNICE: Brežice, Celje, Gorica, Kranj, Maribor, Metković, Novi Sad, Ptuj, Sarajevo, Split
CENTRALA u LJUBLJANI
Dionička glavnica i pričuva: 60.000.000 dinara.
Bavi se svim bankovnim poslovima. Prima uloge na uložne knjižice, te ih ukamaćuje sa 4%, a uloge na tekuće račune sa 4½% netto. Za otkaz vezanih uložaka plaća postotke po dogovoru. Izvršuje burzne naloge i daje u najam sigurnonosne kubije (SAFES)
Blagajna je otvorena od 9½—12.30 i od 14½—16 sati